

Velferdsstaten legger grunnlaget for norsk suksess i den globaliserte økonomien.

Norge på den fjerde vei

Kommentar

Gudleiv Forr

Næringspolitikk er nesten fraværende i valgkampen. Bortsett fra noen knebøyninger for de ”små og mellomstore bedriftene” hører vi lite om den virksomhet som skal skaffe oss sysselsetting og inntekter både før og etter at den siste olje er pumpet opp.

Derimot handler valgkampen mye om hvordan pengene både fra olje og annen virksomhet skal anvendes og fordeles. Det dreier seg om hvordan velferdsstaten skal reformeres og utbygges. Skal vi tro en ny forskningsrapport om ”den nordiske modellen” er det like greit. For ifølge forskerne bak det EU-finansierte forskningsprosjektet Translearn er det en fornyet og tilpasset velferdsstat som er nøkkelen til suksess i den globaliserte konkurransebaserte økonomien vi nå er inne i. Det er unektelig en radikal tolkning som bør vekke oppmerksomhet også blant politikere.

De nordiske landene har på en bemerkelsesverdig måte greid å tilpasse seg globaliseringen og den nye økonomien. Dette har overrasket mange økonomer og politikere med en ny-liberal forståelseshorison. Høyt skattenivå og stor stat, høy organisasjonsprosent i arbeidslivet og kollektive tariffavtaler, flate organisasjonsstrukturer og et omfattende sosialt velferdssystem har i de kretser vært sett på som et hinder for utvikling av den nye globaliserte økonomien.

Nå sier forskerne at det er omvendt: Velferdsstatens institusjoner og ordninger er grunnlaget for at de nordiske landene ikke bare er med i den økonomiske konkurransen, men er i tet. Det er jevnt over høyere sysselsettingsgrad både for kvinner og menn i de nordiske landene. Og denne uka kunne OECD, i strid med hva vi hører i valgkampen, rapportere at norsk næringsliv også gir arbeid til innvandrerne. Unge menn og kvinner med innvandrerbakgrunn er på verdenstoppen i yrkesaktivitet.

Analysen av den moderne globaliserte økonomien som forskergruppen presenterer, er ikke ny. Den tyske sosiologen Ulrich Beck lanserte allerede i 1986 begrepet ”risikosamfunnet”. Andre har vist hvordan den kunnskapsbaserte økonomien er full av usikkerheter og utfordringer. Tradisjonelle organisasjonsformer i bedriftslivet passer ikke for denne typen virksomhet. Prosessene organiseres i prosjekter og desentraliserte grupper, og innebærer like ofte en læringsprosess som en produksjonsprosess fra utøvernes side.

Prisen for dette er et sterkt press på nære relasjoner, som familien. Men her kommer velferdsstaten dem til hjelp. Nøkkelen til de nordiske lands suksess i denne nye virkeligheten er nemlig at velferdsstatens institusjoner og arrangementer bidrar til å dempe risikoene som henger sammen med usikkerhetene i den sterkt konkurransedrevne økonomien. Velferdsstaten bidrar til at det skjer en risiko-delning mellom familiene,

bedriftene, lokalsamfunnet og staten. Takket være full barnehagedekning, et robust trygdesystem, en god offentlig skole kan ansatte delta i et arbeidskrevende kreativt arbeid helt i front innenfor mange typer virksomheter. Velferdsordningene gjør dem mobile og fleksible. De skifter stadig jobb, men er alltid tilfreds med den jobben de har.

Mens valgkampen så langt tyder på at motstanden mot den *økonomiske utviklingen* er sterkt marginalisert, står den politiske striden om hvordan det offentlige apparatet skal tilpasses det som skjer i næringslivet. Men også her er motsetningene på glid. Selv Fremskrittspartiet godtar nå kollektive avtaler, mens fagbevegelsen ikke forkaster lokale tilpasninger og skreddersydde ordninger. En tverrpolitisk allianse vil reformere Folketrygden og desentralisere NAV, i seg selv tilpasninger til den nye økonomien enten det er tenkt slik eller ikke. Det er altså rikelig med paradokser i dette. Når lederen for Sosialistisk Venstreparti sitter og styrer landets finanser under det som er utlagt som den verste krisen i kapitalismen siden 1930-åra og knapt nevner behovet for sosialistiske reformer, kan man snakke om ideologisk sjelevandring av stort format.

Velferdsstaten har forandret seg mye de seinere åra. Det er rett nok ikke skjedd først og fremst ut fra en bevissthet om at den skal understøtte den nye åpne økonomien, snarere tvert imot. Reformene er jo initiert nettopp fra det sosialistiske venstre som ønsker å være "en sterk allianse mot konkurranseutsetting og privatisering", som SVs nestleder Audun Lysbakken formulerer det i Aftenposten i går. Men nettopp slike reformer er med på å understøtte den nye økonomien SV i utgangspunktet har vært skeptisk til. Slik skapes så å si uten plan en ny velferdsstat og en ny økonomisk samfunnsmodell, plassert et sted mellom kapitalismen, sosialismen og den klassiske sosialdemokratiske velferdsstaten: La oss gjerne kalle den *den fjerde vei*.

(Sitat) "Velferdsstaten har forandret seg mye de seinere åra"